

Lederens forord

I 2019 har Etikkrådets arbeid resultert i flere banebrytende tilrådninger, både om utelukkelse av nye selskaper og opphevelse av tidligere utelukkelse. Etikkrådets oppgave er først og fremst å identifisere selskaper i SPU som forårsaker eller medvirker til grove normbrudd med tanke på å tilrå utelukkelse fra fondet. Erfaringene viser at Etikkrådets arbeid i noen tilfeller også påvirker selskaper i positiv retning og fører til konkrete forbedringer på bakken.

Som følge av Etikkrådets mangeårige kartlegging av tekstilsektoren ble et selskap satt til observasjon i 2018 på grunnlag av en systematisk praksis av seksuell trakassering av kvinnelige ansatte. Etikkrådets undersøkelser ble i 2019 brukt som grunnlag for en avtale mellom selskapet, kunder, en fagforening og en kvinneorganisasjon om etablering av et omfattende system som skal fange opp og redusere risiko for seksuell trakassering og kjønnsbasert vold. Saken illustrerer hvordan Etikkrådets arbeid for å avdekke praksis som kommer inn under retningslinjene, også kan føre til forbedringer som i sin tur kan gjøre at selskapet ikke blir utelukket fra fondet.

Tvangsarbeid fanger i dag mellom 26 og 45 millioner mennesker og er et fokusområde for Etikkrådet. Mange migrantarbeidere i Gulfstatene er sårbare for å bli satt i en slik situasjon. Ofte er det ikke selskaper i SPU som selv rekrutterer arbeidere i disse landene. De baserer seg på rekrutterings-selskaper som tar betalt fra arbeiderne og villeder dem om lønn og andre arbeidsbetingelser. Etikkrådets undersøkelser gjennom flere år avdekket at ansatte hos et selskap i fondet hadde betalt flere månedslønner for å få jobb. De fikk heller ikke den lønnen de hadde blitt lovet. Når de i tillegg ikke kunne bytte jobb uten samtykke fra arbeidsgiver, ble arbeiderne satt i en situasjon som grenser til tvangsarbeid. Etikkrådet håper at vårt arbeid med denne saken kan bidra til at selskaper og deres investorer og kunder får et mer bevisst forhold til hvilke systemer de må ha på plass, for å sikre seg at de ikke medvirker til moderne slaveri. Slik kan vi også bidra til at andre selskaper i fondet endrer praksis på området og dermed bedrer forholdene for arbeiderne.

Orwells bok «1984» er en science fiction-roman om en dystopisk fremtid. Bokens tema har dessverre økende relevans i vår samtid, og minner etterhvert mer om science enn fiction. Teknologitvillingen går fremover med stor fart, og gjør seg nå gjeldende på alle områder, fra overvåking av befolkningsgrupper til autonome våpen. Etikkrådet gjør sitt beste for å være oppmerksom på alle nye bruksområder og handlinger som kan komme inn under de etiske retningslinjene.

I løpet av året har vi utvidet det gode samarbeidet med Norges Bank. Gjensidig utveksling av informasjon om selskaper og arbeidet med dem har gjort at vi kan ivareta vårt mandat på en enda bedre måte. Vi tror at samarbeidet med banken fortsatt har et uutnyttet potensial.

Både rådet og sekretariatet er godt representert i utvalget regjeringen har oppnevnt for å vurdere retningslinjene for observasjon og utelukkelse fra SPU. Vi er glade for at utfordrende spørsmål rundt manglende informasjonstilgang i visse land og risiko for menneskerettighetsbrudd i forbindelse med ny teknologi er en del av utvalgets mandat. Begge forholdene ble belyst av Etikkrådet i et brev til Finansdepartementet fra 2018. Én ting er imidlertid å reise slike vanskelige spørsmål – det er noen ganske annet, og mer utfordrende, å finne de gode svarene.

Selve rammeverket og de etisk motiverte retningslinjene for observasjon og utelukkelse fra SPU er politisk bestemt, men operasjonaliseringen av rammeverket gjennom Norges Banks og Etikkrådets skjønnsutøvelse er ikke et politisk virkemiddel. Retningslinjer gis på et overordnet nivå, mens skjønnet i enkeltsaker overlates til Etikkrådet og Norges Bank. Det mangler ikke på ansvarlige og etiske fond i verden, men det er få som operer slik Etikkrådet gjør. Det finnes derfor ikke ferdige oppskrifter som på en enkel måte kan løse de mer utfordrende delene av Etikkrådets arbeid. Rådet lener seg i sitt virke på normutviklingen som har foregått internasjonalt gjennom blant annet FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter, OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper og Principles for Responsible Investment. Likevel er det de etiske retningslinjene knesatt av fondets eiere – det norske folk – som rådet er satt til å ivareta, og som er rammene for Etikkrådets arbeid.

Johan H. Andresen
Leder for Etikkrådet